

Kärlek och sunt bondförnuft

Att gifta sig med ett lantbruk

Sambor	4
Gemensam ekonomi	5
Stora skulder	6
Arv	9
Äktenskap	10
Enskild egendom	13
Äktenskapsförord	14
Särkullbarn	17
Arbetslöshet	18
Föräldrapenning	21
Dags att gå vidare	22

Kärlek är underbart. Men att bli "förälskad med ett lantbruk" kan också vara väldigt krångligt. Det handlar ofta om att gifta in sig i en släktgård där jorden brukas i flera generationer. Det handlar inte sällan om stora värden.

Många känslor finns nedplöjda i åkrarna och husen. Många kan vara inblandade och ha åsikter. Lyssna gärna på dem. Men gör det med öppna ögon. Det finns olika sätt, olika intressen.

Vad som är rätt och fel ska man bestämma själv. Gör det. Bli inte ett offer för omständigheterna.

A photograph of a large, multi-bay greenhouse structure built on a grassy hillside. The greenhouse has a dark metal frame and translucent panels. The background shows a bright blue sky with scattered white clouds and a small bird in flight. The foreground is filled with lush green grass.

Först flyttar man ihop ... Det är så här det börjar, två lyckliga flyttar ihop. I början är det inga problem. Allt är som en dans på rosor. Men med vardagen knackar de ekonomiska besluten på dörren. Möbler till det nya hemmet, eller nya möbler till ett gammalt hem, ska köpas. Men vem äger möblerna? Vem äger bilen om båda betalar lika mycket?

Allt oftare fortsätter samboförhållandet under många år. Större och större summor hanteras mellan två personer som egentligen inte har grepp om den egna ekonomin. Vad händer om kärleken tar slut? Vad händer om mannen dör? Eller kvinnan? Om det finns både gemensamma barn och barn sen tidigare?

Frågorna är många, ibland obehagliga, ofta svåra. Men de är viktiga att ställa. Gör det. Och gör det i dag, det blir inte lättare med åren.

Ekonomin är inte gemensam

Sambor har endast i mindre utsträckning rätt till den andra sambons tillgångar. Det är därför oftast av större vikt för sambor att noga tänka igenom den gemensamma hushålls-ekonomi.

Vi tar ett exempel

Mats och Barbro bor tillsammans på en lantbruksfastighet. Mats äger fastigheten och driver näringsverksamheten. Barbro arbetar deltid som lärare. De har gemensamma barn. Barbros inkomst går till mat, kläder och andra förbrukningsvaror.

Mats inkomst går till inköp av bil, amortering på fastighetens inteckningsskulder och en del av vinsten låter han stå kvar och förbättrar därmed sitt eget kapital.

Om Mats och Barbro separerar har Barbro i princip ingenting. Hennes lön har använts till förbrukningsvaror. Mats behåller fastigheten, näringsverksamheten och bilen. Han behöver inte lösa ur Barbro.

Juristens kommentar

Jag tycker att Mats och Barbro ska ha ett gemensamt konto för hushållets utgifter dit båda betalar pengar. Då får Barbro pengar över, till exempel till sitt eget sparande.

Vid större inköp, till exempel en ny bil, är det viktigt att båda skriver under köpeavtalet. Även om bilen sen registreras på den ena parten, anses den därför ändå som bådass gemensamma egendom.

Den egendom som de ska dela vid en separation är bara gemensamt bohag, det vill säga möbler och husgeråd som man skaffat för att använda tillsammans. All annan egendom tillfaller den sambo som äger egendomen, i detta fall Mats.

Sambor kan dessutom skriva ett samboavtal för att undvika framtida tvister. I avtalet uppger man klart och tydligt vad var och en hade med sig till det gemensamma hemmet.

Lantbruksfastigheten bedöms normalt inte som gemensam bostad (som en vanlig villa på landet gör) och delas därför inte vid separationen.

Om skulderna blir för stora

En sambo kan inte bli skyldig att betala den andra sambons skulder. Om en av samborna går i konkurs, eller blir föremål för utmätning, är det bara dennes egendom som berörs av konkursen. Den andra sambons tillgångar är orörda.

Ytterligare ett exempel

Marie och Stefan är sambor. Stefan äger en lantbruksfastighet på vilken han bedriver en näringsverksamhet. Marie har ingen del i näringsverksamheten. Marie är ensam lagfaren ägare till en tomt vid kusten.

Om Stefan skulle gå i konkurs, tas lantbruksfastigheten, näringsverksamheten och Stefans övriga tillgångar i anspråk. Marie får däremot behålla sin tomt och alla övriga tillgångar.

Juristens kommentar

Det är viktigt att noga tänka på konsekvenserna när man lånar pengar. Ofta kan banken erbjuda lägre ränta om Marie går i borgen för Stefans lån, med sin tomt i säkerhet.

Men då riskerar den tomten att följa med i konkursen. Skulle Marie och Stefan följt mitt råd i förra exemplet och skaffat sig ett gemensamt konto för hushållsutgifterna, kan även dessa pengar tas med i konkursen. Men på ett sånt konto ska inga stora pengar finnas.

Sambor ärver inte varandra

De som i första hand ärver en sambo är barn och avlidna barns barn, sedan föräldrar och syskon. Det är inte alltid helt lyckat.

Låt oss ta ett exempel

Lars och Eva är sambor. De har två gemensamma minderåriga barn. Lars och Eva äger tillsammans en lantbruksfastighet och näringsverksamheten kopplad dit. Lars går hastigt bort. De båda barnen ärver Lars. Överförmyndaren i kommunen kopplas då in.

Eva ärver ingenting och har inte heller rätt att använda barnens arv för eget bruk. Fastigheten kan säljas mot hennes vilja.

Juristens kommentar

Jag tycker två saker är viktiga här: testamente och försäkringar. I testamentet, som alla sambor bör skaffa sig, ska de berätta hur de, helt och hållet eller till viss del, ska ärva varandra.

Om någon av samborna har barn eller barnbarn, bröstarvingar, kan denne sambo dock endast testamentera hälften av vad han eller hon äger till den efterlevande sambon. Den andra halvan är bröstarvingarnas laglott, vilken dessa alltid har rätt att kräva ut.

Det är också mycket viktigt att samborna ser över sitt försäkringskydd, vem som är förmånstagande i livförsäkringen, alltså vem som får pengarna. Det kan vara stora skillnader mellan försäkringsbolag på denna punkt. Har du gamla försäkringar bör du också titta efter vem som är förmånstagare.

Mitt råd är att man i ett samboförhållande allra minst vart femte år ska gå igenom sitt testamente och sina försäkringar. Saker och ting förändras med tiden.

... och sen gifter man sig. Bröllopsklockor. Presenter. Vackra tal. Men det kommer en vardag. En vardag som ibland kräver stora beslut, och ord som far fram och tillbaka genom luften; giftorättsgods, enskild egendom, juridisk person, äktenskapskillnad, delägarskap, medhjälpande make, äktenskapsförord, giftorättsgemenskap, bodelning, gåva och testamente.

En del känner man till, andra på ett ungefär, ytterligare några har man missuppfattat, en del är ren grekiska.

Det är inte konstigt att känna olust, att skjuta upp allting. Vi tar det i morgon, säger många. Men säg inte det.

Ta det i dag. I morgon kan det bli gjort och sedan kan det vara för sent.

Om ni inte äger gården tillsammans

Det är inte ovanligt att mannen äger jordbruksfastigheten som sin enskilda egendom och att hustrun arbetar där utan ersättning. Då kan hon inte med framgång kräva att få ut något av egendomen vid en framtida skilsmässa eftersom denna egendom inte kan tas med i bodelningen. Hon måste i stället kräva ersättning i efterhand för det arbete hon gjort genom åren. Det blir ofta omöjligt att bevisa.

Som i detta exempel

Britt och Gunnar är gifta. Gunnar fick jordbruksfastigheten i gåva som enskild egendom av sina föräldrar. Britt sköter barn och hem och arbetar dessutom på gården. Gunnar har hela tiden redovisat inkomsterna på fastigheten i sin deklaration.

Efter 20 års äktenskap träffar Gunnar en ny kvinna. Britt kan vid bodelningen inte få ut något av vare sig fastigheten eller andra medel som avkastats från fastigheten.

Juristens kommentar

Detta är tyvärr en mycket vanlig situation. Den innehåller två stora nackdelar för Britt. För det första äger Gunnar fastigheten som enskild egendom. Britt har därmed begränsade möjligheter att få någon ersättning i efterhand för allt arbete hon lagt ner på gården. För det andra har hon låg sjukpenning och knappt någon pension då hon inte haft någon inkomst.

Britt skulle förstås genom åren tagit ut inkomst som medhjälpande maka. Det rådet gäller allra högsta grad även idag för kvinnor i samma situation som Britt.

Hon borde också ha tänkt på ett eget pensionssparande. Att sätta av en liten summa varje månad ger resultat på lång sikt.

Ord före äktenskapet kan bli gamla

I många fall är det viktigt att titta på gamla äktenskapsförord. Det som var vettigt i början av äktenskapet kan bli riktigt tråkigt med åren.

Vi visar det med ett exempel

Robert och Åsa är gifta. I samband med giftermålet upprättades ett äktenskapsförord där all egendom skulle utgöra vardera makens enskilda egendom. Robert äger en jordbruksfastighet som under åren har stigit i värde.

Åsas enskilda egendom utgjordes av lite bankmedel. Dessa har delvis konsumerats under åren. Båda makarna har arbetat i jordbruket. Efter 20 års äktenskap beslutar makarna sig för att skiljas.

Juristens kommentar

Detta exempel visar ett äktenskapsförord som är alltför ensidigt. Det kan möjligen vara motiverat i inledningen av ett äktenskap, men bör då skrivas om med åren. Görs inte det kan det medföra negativa konsekvenser vid andra situationer, exempelvis generationsväxling eller ena makens död.

Lagen ger Åsa möjlighet att vid en skilsmässa hävda att äktenskapsförordet är oskäligt och begära jämkning, men den möjligheten är enligt rättspraxis mycket liten.

Jag ger alltid rådet att man noga måste tänka igenom vilka följder ett äktenskapsförord kan ge, både på kort och lång sikt.

Det är skillnad på barn och barn

Grundregeln är att den efterlevande maken ärver den avlidna maken. I dag är det allt vanligare med särkullbarn. Finns arvingar som är barn till enbart den avlidna maken har dessa rätt att få ut sitt arv.

Vi tar ett exempel

Karin och Ingemar är gifta. De har ett gemensamt barn och Ingemar har ett barn sedan ett tidigare förhållande. Ingemar äger ensam jordbruksfastigheten där de båda arbetar. Ingemar avlider utan något testamente.

Vid bodelningen får Karin hälften av behållningen. Hon ärver också det gemensamma barnets lott med fri förfoganderätt. Ingemars särkullbarn ärver den sista fjärdedelen.

Juristens kommentar

Två vägar som finns för att minska svårigheterna i detta fall är testamente och försäkringar, för det kan bli ekonomiskt påfrestande för Karin att lösa ut Ingemars särkullbarn. Ett testamente till förmån för Karin och ett bra försäkringsskydd är alltså lösningen.

Den efterlevande maken, Karin i det här fallet, har alltid rätt att arva så mycket ur boet att hon totalt tillsammans med sin egen egendom erhåller minst så mycket som motsvarar fyra basbelopp.

Den egendom som Karin ärver för det gemensamma barnet får hon föfoga över på alla sätt utom genom att testamentera bort den (fri förfoganderätt).

Alla jobb varar inte för evigt

Det är inte ovanligt med deltidсанställning utanför jordbruket. Det kan till och med vara avgörande för möjligheten att bo kvar på gården.

Som i det här exemplet

Nils och Angela äger ett mindre jordbruk tillsammans. Nils har flera extra inkomster, snöplogning på vintern och på vårvintern hjälper han flera grannar att deklarerera. Angela jobbar trekvartstid i skolans matbespisning.

Men maten läggs ut på entreprenad och Angela blir arbetslös. Trots att hon varit med i Kommunals a-kassa i många år får hon ingen ersättning.

Juristens kommentar

Reglerna kring a-kassa är otydliga samtidigt som löntagarkassorna har liten eller ingen erfarenhet av egna företagare. Bestämmelserna ändras också ofta. I det här fallet spelar det dock ingen roll; en företagare, och Angela bedöms som företagare, får inte deltidstämpla.

Ett råd är att teckna medlemskap i en arbetslöshetskassa för småföretagare, ett råd som också innefattar alla heltidsbönder.

Att vara hemma med barnen

Alla har rätt till föräldrapenning, även egna företagare. Förenklat är det 480 dagar som kan tas ut till dess att barnet fyllt åtta år. Av dessa är 60 dagar reserverade för var och en av föräldrarna. De sista 90 dagarna betalas 180 kronor om dagen, medan man under de övriga 390 dagarna får samma belopp som sjukpenningen. Men då gäller det att man har någon sjukpenninggrundande inkomst.

Till exempel så här

Per och Gun driver tillsammans ett jord- och skogsbruk. Lönsamheten är inte den bästa och det är bara Per som tar ut inkomst. När Gun föder deras första barn blir hennes besvikelse stor när hon bara får grundnivåbeloppet, 180 kronor om dagen, i föräldrapenning.

När Per tar ut pappaledighet får han dock ut samma ersättning som sin sjukpenning.

Juristens kommentar

Här är ännu ett exempel på hur viktigt det är att båda tar ut en inkomst ur verksamheten eftersom många delar av vårt svenska välfärdssystem utgår från den egna inkomsten.

Dags att gå vidare

Med de åtta exemplen ur vardagen har vi visat på några olika ekonomiska fallgrorpar. Tyvärr finns det betydligt fler. Som du sett finns det sätt att ta sig runt. Ett äktenskap ger dock ingen automatisk ekonomisk trygghet.

Avtal makarna emellan kan missgynna den svagare parten. Använd vår lilla lathund här nedan som ett första steg.

Vet du konsekvenserna för dig av:

	ja	osäker	nej
Äktenskapsförord	☐	☐	☐
Enskild egendom	☐	☐	☐
Testamente	☐	☐	☐
Försäkringar	☐	☐	☐
Särkullbarn	☐	☐	☐

Har du förberett dig för:

Arbetslöshet	☐	☐	☐
Sjukskrivning	☐	☐	☐
Generationsskifte	☐	☐	☐
Pension	☐	☐	☐

Är du osäker eller har svarat nej är det hög tid att du funderar på vad du kan göra för att förbättra din situation.

Det är ofta svårt att själv reda ut sin ekonomi, men en van jurist eller en försäkringsrådgivare sätter sig snabbt in i dina speciella förhållanden och kan ge några första råd.

Saker och ting förändras med tiden. Det är därför viktigt att fortlöpande gå igenom sina familjerättsliga dokument och avtal.

LRF Konsult Juridiska Byrån kan hjälpa dig med den juridiska rådgivningen som gör livet lättare att hantera. 0771-27 27 27 eller www.konsult.lrf.se

Lantbrukarnas Riksförbund är en intresse- och företagarorganisation för människor och företag inom de gröna näringarna. LRFs nästan 170 000 medlemmar driver tillsammans 90 000 företag vilket gör oss till Sveriges största småföretagarorganisation. Våra medlemmar bedriver företag inom ett 60-tal olika näringsverksamheter där jorden, skogen, trädgården och landsbygdens miljö är grundläggande resurser.

En genomsnittsbonde har 3,7 olika verksamheter på sin gård. Det kan till exempel vara inom mjölkproduktion, köttproduktion, bioenergi, spannmålsodling, hästverksamhet, småskalig livsmedelsförädling, turism eller skogsbruk. Skogsnäringen är Sveriges största exportkälla.

LRF ska medverka till att utveckla företag och företagare inom de gröna näringarna så att de kan förverkliga sina ambitioner om tillväxt, lönsamhet och attraktionskraft.